

KÜLTÜR ANLATIBİLİMİ: KARAYİP'LERDEN BİR TARİHİ ROMAN
İNCELEMESİ: JULIA ÁLVAREZ'İN *KELEBEKLER ZAMANI*
CULTURAL NARRATOLOGY: ANALYSIS OF AN HISTORICAL
NOVEL FROM CARIBBEANS, JULIA ÁLVAREZ'S "IN THE TIME OF
BUTTERFLIES"

DOI: 10.33404/anasay.1280711

Çalışma Türü: Araştırma Makalesi / Research Article¹

Zeynep KAYACIK*

ÖZ

Çağdaş Latin Amerika yazınının şekillenmesinde önemli etkisi olan askeri rejimler, demokrasi arayışları, göç ve sürgün gibi çeşitli kavramlar edebi eserlerde yoğun bir şekilde işlenmiştir. Dominik Cumhuriyeti'nde 1930'dan 1961'e dek süren ve *Trujillato* olarak adlandırılan Rafael Trujillo'nun başkanlık döneminde yaşanan politik olayları arka planında yansıtan Julia Álvarez'in *Kelebekler Zamanı* adlı romanı ülkede toplumsal mücadelenin sembolü olan Mirabal kardeşlerin hikâyesini aktarır. Trujillo döneminde Dominik Cumhuriyeti'nden sürgün edilen ailesiyle birlikte ABD'ye giden Álvarez ülkesinde demokrasinin yerleşmesi için mücadele gösteren ve bu uğurda hayatını kaybeden Mirabal kardeşlere karşı hissettiği minnet duygusuyla anılan kardeşlerin yaşam öykülerini araştırmaya başlar ve hayatta kalan tek kız kardeşleri Dedé ile gerçekleştirdiği

1- Makale Geliş Tarihi: 10. 04. 2023 Makale Kabul Tarihi: 22. 05. 2023

* Öğr.Gör.Dr., Ankara Üniversitesi, Latin Amerika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi, zko-cer@ankara.edu.tr. **ORCID ID** <https://orcid.org/0000-0002-6902-3337>.

röportajlarla anlatısının temelini oluşturur. Trujillo döneminde toplumun yaşadıkları ve hangi olumsuzluklara maruz kaldıklarını Mirabal kardeşlerin bakış açısıyla sunan Dominik asıllı yazar ülkede umudun sembolü olan bu kardeşlere birer anlatıcı rolü vererek çok sesli bir anlatı dünyası inşa eder. Çoklu bakış açısıyla anlatılan dönemin tarihsel gerçeklikleri mikro anlatılar üzerinden okuyucuya sunulur. Böylece okuyucu, toplumun mağdur olanlarının sesinin doğrudan söyleme yansıtıldığı bir anlatı düzeyinde parçalı ve muğlak bir gerçeklikle muhatap olur. Bu bağlamda, ülkede patriarkanın güçlü temsilcisi olan Trujillo döneminde kadının toplumsal hayattaki yerinin de anlatıldığı romanda yazar tarihsel olguları yeniden yorumlayıcı tarih anlayışına dayanarak kurmaca zemine taşır. Bu makalede, kültür anlatıbiliminin sağladığı kuramsal metodolojiden hareketle, *Kelebekler Zamanı*'nın içerik ve biçiminin bütünlük açısından ele alınması ve bu çerçevede analiz edilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: kültür anlatıbilimi, postmodern tarihi kurmaca, çoklu bakış açısı, revizyonist tarih anlayışı, merkezsiz anlatı, çok sesli anlatı.

ABSTRACT

There exist various concepts such as military regimes, the search for democracy, migration and exile, which have had a crucial impact on the shaping of contemporary Latin American literature, and these issues have been intensively covered in literary works. Julia Álvarez's *in the Time of the Butterflies*, which reflects the political events that took place in the Dominican Republic during the presidency of Rafael Trujillo, the so-called Trujillato, from 1930 to 1961, tells the story of the Mirabal sisters, the symbol of social struggle in the country. Álvarez, who went to the United States with her family exiled from the Dominican Republic during the Trujillo era, begins to research the life stories of the Mirabal sisters, who fought for the establishment of democracy in their country and lost their lives for this cause, and forms the basis of her narrative with interviews with Dedé, their only surviving sister. The Dominican author, who presents what the society went through during the Trujillo era and what adversities they were exposed to from the perspective of the Mirabal sisters, constructs a polyphonic narrative world by giving these sisters, who are the symbols of hope in the country, the role of narrators. The historical realities of the period told from multiple perspectives are presented to the reader through micro-narratives. Thus, the reader deals with a fragmented and ambiguous rea-

lity at a narrative level where the voices of the victimized members of society are directly reflected in the discourse. In this context, in the novel, in which the place of women in social life during the Trujillo period, which is the strong representative of patriarchy in the country, is also described, the author carries historical facts to the fictional ground based on the reinterpretative understanding of history. This article aims to analyze the content and form of *In the time of the Butterflies* from an integrated perspective, based on the theoretical methodology provided by cultural narratology.

Keywords: cultural narratology, postmodern historical fiction, multiple perspectives, revisionist historical novel, decentralized narrative, polyphonic narrative.

Giriş

Latin Amerika’da edebiyat siyasetten yoğun bir biçimde etkilenmiş ve edebi eserlerde dönemin politik olayları sıkça işlenmiştir. Bu kapsamda, Arjantin, Brezilya, Bolivya, Dominik Cumhuriyeti ve Şili gibi Latin Amerika ülkelerinde XIX. yüzyıldan itibaren görülen askeri rejimler ve demokrasi arayışları da edebiyata güçlü bir biçimde nüfuz etmiştir. Söz konusu diktatörlüklerde devlet ile halk arasındaki ilişki toplumu mutlak kontrol altında tutabilmek için şiddet ve korku ekseninde şekillenmiştir (Ibarra). Bu bağlamda, politik, askeri ve ekonomik açıdan Dominik Cumhuriyeti tarihine damgasını vuran Rafael Trujillo² döneminin de (1930-1961) bölgedeki totaliter rejimlere önemli bir örnek teşkil ettiği söylenebilir. Bu dönemde Dominik Cumhuriyeti’nde yaşananlar bölgenin düşün dünyasını da derinden etkilemiştir ve rejimin ülkede saldırdığı korku ve şiddeti anlatan çeşitli eserler kaleme alınmıştır (Nava). Bu eserlerden biri de günümüz *Latino*³ edebiyatının önde gelen temsilcilerinden Dominik asıllı ABD’li yazar Julia Álvarez’in⁴ kaleme aldığı *En el tiempo de las mariposas* (Kelebekler

2- Fakir bir ailede yetişen Trujillo Dominik halkı üzerinde mutlak bir kontrol kurmayı başarmış bir devlet adamıdır (Kadıköylü).

3- Bu grup yazarlarının atalarının Latin Amerika’da yaşadığı ancak günümüzde kendilerinin Amerika Birleşik Devletleri’nde ikamet ettikleri bilinir. Melez kökene sahip pek çok yazarın teşkil ettiği edebi topluluğa verilen isimdir. Günümüz Amerikan edebiyatının dünya çapında ilgi uyandıran kollarından olan “latino yazını” temsilcisi pek çok yazarın iki dilli olduğu bilinir. Genellikle ABD’nin güney eyaletlerinde yaşayan İspanyolca konuşan halkla ortak kültürel mirasa sahip olsalar da etnik açıdan oldukça çeşitli grupları içinde barındırır. Daha fazla bilgi için bkz. (Sirias).

4- Julia Álvarez (1950) genellikle roman, şiir, deneme, öykü ve çocuk edebiyatı türlerinde eserler kaleme almaktadır. 10 yaşına kadar Dominik Cumhuriyeti’nde yaşayan Álvarez, ailesiyle birlikte 1960 yılında Rafael Trujillo döneminde Dominik Cumhuriyeti’nden kaçarak New York’a yerleşmiştir. O tarihten bu yana ABD’de yaşayan yazar eserlerinde gerek otobiyografik unsurlara yer vermesi, gerek çift kültür-

Zamanı) adlı tarihi romandır. Anılan romanda Trujillo'ya karşı toplumsal mücadeleden birer simgesi haline gelen Mirabal kardeşlerin hikâyesi aktarılmaktadır. Bu çalışmada, Dominikli yazar Álvarez'in *Kelebekler Zamanı* adlı romanın anlatısal stratejileri ile bağlamsal işlevleri arasındaki sentezin kültür anlatıbilimi çerçevesinde analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Bahse konu romanda kullanılan çoklu anlatıcı stratejisi ile yazarın ele aldığı tarihi gerçeklerin kurmaca evrende nasıl şekillendirildiği incelenecektir. Aynı zamanda, Trujillo döneminde öldürülen Minerva kardeşlerin hikâyesinin kaleme alındığı romanda anlatı söyleminin incelenmesine kültürel anlatıbilimin ne dereceye kadar kaynaklık edeceği üzerinde durulacaktır.

1. Kültür anlatıbilimi çerçevesinde tarihi romanlar ve anlatı stratejileri

Son yıllarda klasik dönem anlatıbilimin anlatının içerik ile biçimi arasındaki ilişkiye yeterince önem vermediği üzerinde durulmaktadır. Bu bağlamda, 1990'lı yıllardan itibaren gelişme gösteren postklasik dönem anlatıbilim kuramları kapsamında anlatı metinlerinin salt biçimsel yapısına odaklanmak yerine metnin yapısal ve içeriksel dinamiklerini bütüncül bir şekilde ele alan yeni kuramsal yaklaşımlar önerilmektedir. Zira anlatıların ortaya koyduğu anlamın anlaşılmasının yolunun biçim ile bağlam ilişkisinde yattığı düşünülmektedir. Bu yaklaşımların en başında Alman anlatıbilimci Ansgar Nünning tarafından önerilen kültür anlatıbilimi gelmektedir. Söz konusu yaklaşım çerçevesinde, anlatı metinlerinin bağlamsal, tematik ve/veya düşünsel yönlerinin incelenebilmesine anlatıbilimsel kavramların önemli katkı sunabileceği ifade edilmektedir (Nünning).

Yeni tarihi romanın bütüncül bir çerçevede yorumlanabilmesinin yolunun biçim ile içeriğin uzlaşımly bir şekilde ele alınmasından geçtiği düşünülmektedir. Alman anlatıbilimci Ansgar Nünning de klasik dönem sonrası anlatıbilimin alt disiplinlerinden biri olan kültürel anlatıbilimin biçim ile içeriğin birbirine bağlantılı şekilde incelenebilmesi için Kanadalı edebiyat bilimci Linda Hutcheon'un postmodern tarihi roman konusunda getirdiği yaklaşım üzerinden hareket eder (Nünning 368). Nünning, Hutcheon'un günümüz tarihi romanıyla ilgili

lülüğün (Dominik ve Amerikan) yarattığı karmaşayı estetik ortam içinde ustaca buluşturan anlatımıyla Latin Amerika asıllı Amerikalı yazarlar arasında önemli bir yer edinmiştir. 2002 yılı Hispanik Miras Ödülü, 2009 yılı F. Scott Fitzgerald ödülü gibi çeşitli ödüllerle taltif edilen Dominik asıllı yazara 2013 yılında Başkan Barack Obama tarafından ABD Ulusal Sanat Madalyası takdim edilmiştir (Sirias, 2001).

geliştirdiği kavramsal çerçevesinin bu tür romanların genel özelliklerini bütünüyle ortaya koymadığını ve söz konusu anlatıların sadece “kendi kurgusallığının farkında olan bir kurgu” olarak sınıflandırılmasının kapsayıcı bir tanım içermediğini ileri sürer. Anılan anlatıbilimci bu tür tarihi romanların çeşitli anlatısal özelliğinin olduğuna dikkat çeker (Nünning).

Yeni tarihi roman türünün özellikle son yirmi yılın kültürel söylemleri ile karşılıklı etkileşim içinde olduğu ve tarih anlatımıyla ve/veya yazımıyla derinden ilgilendiği gözlemlenmektedir. Bilhassa, bu roman türü tarih yazımıyla ilgili epistemolojik ve etik değerlendirmeleri yeniden tartışmaya açarak alternatif tarihsel bakış açıları ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, tekil söylemden ziyade çoğul söyleme ağırlık veren yeni tarihsel anlatı bir mikro söylemler bütününi teşkil etmektedir (Fulda). Bu tür romanların hegemonik kültürel söylemlere meydan okuyarak toplumun mağdur kesimlerinin sesine kulak verdiği görülmektedir. Gerçeği karmaşık ve muğlak bir düzlemde ele alan bu tür romanların kaotik ve çok sesli bir anlatı yapısının olduğu gözlemlenir (Swanson). Bu tür anlatısal özellikleri bulunan günümüz Latin Amerika yazınının en seçkin edebi eserlerinden birini de Julia Álvarez’in *Kelebekler Zamanı* adlı romanı oluşturmaktadır. Bahse konu romanda, Dominik Cumhuriyeti’nin otuz yıllık diktatörlük dönemini Patria, Minerva ve María Teresa adlı üç kız kardeşin gelişim serüveniyle birlikte ele alan yazarın olay öyküsünü şekillendiren karakterlerin sözlü anlatılarına başvurması ve çoklu anlatıcı kullanarak tarihsel gerçeği karmaşık ve muğlak düzende ele alması gibi bir dizi anlatı tekniği kullanmasıyla kültürel anlatıbilimin inceleme alanına girer.

Alman anlatıbilimci Nünning, postmodern tarihi anlatıların göz ardı edilen yönlerini ortaya koymak için bahse konu roman türüyle ilgili geleneksel ve yenilikçi tarihi roman anlayışına dayanarak bir dizi tipolojik sınıflandırma önerir. Bu tür romanları, “belgesel tarihi roman” (documentary historical novel), “gerçekçi tarihi roman” (realist historical novel), “yeniden yorumlayıcı tarihi roman” (revisionist historical novel) ve “tarihi üstkurmaca” (historiographic metafiction) olarak dört başlık altında gruplandırmak mümkündür. Nünning’e göre, belgesel niteliğindeki tarihi roman kurgusal evrende geleneksel gerçeklere dayanan olgusal dünyayı ön plana çıkarma eğilimi gösterirken gerçekçi tarihi roman ise tam aksine bir dizi tarihi gerçeğin bulunduğu arka planda kurgusal olana ağırlık veren tarihsel bir tasarım anlayışına sahiptir. Revizyonist tarihi romanlara gelince geçmişten yeniden ele alırken tarihi üstkurmaca gibi eserin

estetik ifade biçimini bozacak üstkurgusal unsurlardan uzak duran bir özelliği bulunmaktadır (Mchale). Mchale ise genel olarak postmodern tarihi romanın iki açıdan yeniden biçimlendirici/yorumlayıcı olduğunu ileri sürer. Bu anlayışa göre postmodern tarihi roman tarihsel olanın içeriğini gözden geçirir ve yeniden yorumlama yoluna gider. Büyük ve tek hakikate dayalı tarih anlayışının sonunun geldiği düşüncesi hâkimdir. İkinci olarak da tarihsel kurgusunun olgularını ve yerleşik kurallarını gerçek manada yeniden biçimlendirir (Mchale).

Revizyonist tarihi anlatıların, gerçekçi tarihi romanın genel kabullerinin ötesine geçtiği ve bu tür anlatılarda artık sözlü tarihe, gündelik hayat deneyimlerine odaklanan; “mikro/tekil anlatıya geniş yer veren” bir tarih anlayışının benimsendiği görülür (Özcan ve Eğribel). Bu tür romanlar tarihsel hakikati yeniden biçimlendirmeyi ve yeniden yorumlamayı yeğlerler. Bunu yaparken de özellikle geleneksel gerçekçi tarihi romanın göz ardı ettiği kesimlerin sesine kulak verir ve tarihsel gerçekliği farklı/çoklu anlatısal perspektifle sunarlar. Bu bağlamda, özellikle bir dizi karakterin/iç odaklayıcının sınırlı bakış açısıyla subjektif tarihsel görüşlerini ortaya koyarlar. Bu tür anlatısal tipolojiler ege-men kültürel söylemlere karşı birer başkaldırı niteliği taşıyabilir. Aynı zamanda, revizyonist tarihi romanların “tarihte önemli pozisyonlar elde etmiş kişilerden (hükümdarlar, saray mensupları, komutanlar, kahramanlar vb.) çok, sıradan insanların öyküsünü önemserler; yöneticiler, büyük adamların, elitlerin değil edilgen olanların bakış açısını” sunarlar (Özcan ve Eğribel). Diğer bir deyişle, “karizmatik otoritelerin (monarklar ve aristokrat vb.) savaş ve barış konusundaki hüküm ve idarelerinden ziyade, sıradan insanların, kurban edenlerden çok, kurban edilenlerin, hoyratlığa maruz kalanların serüvenini” (Özcan ve Eğribel) anlatırlar. Bu bağlamda, bu türe giren eserlerde tarihsel olguların kurgusal olanla harmanlandığı ve neyin anlatıldığından ziyade nasıl anlatıldığının ortaya konabilmesi için diyaloglu anlatım, serbest dolaylı anlatım ve çoklu bakış açısı gibi anlatı stratejilerinin ağırlık kazandığı bir anlatısal söyleme başvurulur (Fulda).

Tarihsel gerçeği revizyonist tarih anlayışıyla ele alan *Kelebekler Zamani* adlı eserde anlatıbilimin en temel tipolojilerinden çoklu bakış açısı (multiperspectivity) stratejisinin kullanıldığı görülür. Modernist ve postmodern romanlarda kullanılan bir anlatı tekniği olan bu kavramın XX. ve XXI. yüzyıllarda çoğu yazar tarafından kullanıldığı bilinir (Hartner). Temsillerinde dünyayı belirli inançları, ruh halleri ve duyguları olan karakterlerin gözünden yansıtmayı tercih eden yazarların bireysel algılamalarla şekillenen dünya karşısında

büyüledikleri söylenebilir (Mullan). Bilhassa, Virginia Woolf'un eserlerinde çoklu bakış açısını kullanmasının dönemin demokrasisinin gelişimiyle arasında mantıklı bir bağ olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Hatta söz konusu görüşler çoklu bakış açısının ortaya çıkışını Nietzsche ve Ortega y Gasset tarafından geliştirilen perspektifçilik felsefesine dayandırmaktadır (Schonfield).

Çoklu bakış açısı kurmaca evrendeki olayların birden fazla anlatıcının/karakterin bakış açısının (Schonfield) yer verildiği bir söylem biçimidir. Bu tür anlatılarda perspektiflerin çeşitli işlevleri olabilir. Çoğu zaman bireyin bakış açısının algısal, epistemolojik veya ideolojik olarak sınırlı doğası vurgulanır veya söylemde bakış açıları arasındaki kurgusal gerçeklikle ilgili benzerliklere ve farklılıklara dikkat çekilir (Hartner). Bunun yanı sıra, çoklu bakış açısıyla sunulan anlatılarda, her şeyi bilen veya özerk bir anlatıcının yerine anlatıcıların/karakterlerin sesiyle okurun kurgusal gerçekliğin çeşitli boyutlarıyla doğrudan yüz yüze kalması ve böylece gerçekliğin öznel ve değişken doğasını hatırlaması amaçlanır (Swanson).

Çoklu bakış açısı kavramı üzerine yazın kuramı tarihine baktığımızda Henry James'ten Percy Lubbock'a, Genette'den Todorov'a pek çok ismin çeşitli terimler ortaya koydukları görülür (Obaid). Ancak bu çalışmada pek çok araştırmacı için de temel teşkil eden Vera ve Ansgar Nünning'in yaklaşımı kullanılacaktır. Adı geçen Alman anlatıbilimcilere göre, bakış açıları çokluğu en az iki veya daha fazla bireysel bakış açısının sunulduğu bir anlatı aktarımı biçimidir. Bahse konu terimle ilgili kafa karışıklıklarının önüne geçmek için bir dizi sınırlamalara gidilir. Çok perspektifli anlatı "aynı olayların ya da hikâye düzeyinde gerçekleşen bir olayın ikiden fazla görüş açısıyla sunulması" olarak gösterilebilir. Netice itibarıyla, gerçekçi bir yaklaşım geliştirebilmek için çeşitli anlatıcıların her bir olayı farklı açılardan ele alması ve gözlemlemesi gerekir. Çoğu zaman bir suçun ya da bir gizemin araştırıldığı anlatılarda bu tür anlatı tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. Bu yönetime göre, okuyucu eserdeki kurgusal gerçekle ilgili herhangi bir yargıya varmadan önce, sadece ve sadece farklı tanıkların ifadesinin onu gerçekçi bir bakış açısına ulaştıracağını bilmelidir. Buradan hareketle, çoklu bakış açıları tercih edildiği anlatılar sadece yazara hizmet etmez, aynı zamanda okurun da büyüleyici ve meraklı zihinle ayrı ayrı anlatılan hikâye dünyasında gerçeği arama hazzıyla karşılaştığı söylenebilir (Obaid). Bu çalışma kapsamında, *Kelebekler Zamanı* adlı tarihi romanın Dominik Cumhuriyeti'nde 1930-1961 yılları arasında yaşanmış bir dizi tarihsel

gerçekliği yeniden biçimlendiren bir anlatı tekniğiyle ele alması ve bunu yaparken de anılan dönemde diktatörlük rejiminin baskıları karşısında mağdur olan kesimlerin sesini anlatısal evrene taşınması çalışmamızın çıkış noktasını oluşturmuştur. Bu açıdan da kültür anlatıbilimi çerçevesinde gerçekleştirilen incelememizin bu yönüyle özgün olduğu ifade edilebilir.

2.Kültür anlatıbilimi çerçevesinde *Kelebekler Zamanı*

Dominik Cumhuriyeti'nde 1930-1961 yılları arasında *Trujillato* olarak bilinen dönemde toplumsal, siyasi ve ekonomik atmosferin yansıtıldığı *Kelebekler Zamanı* adlı romanda ülkedeki toplumsal mücadelenin sembolü haline gelen Mirabal kardeşlerin hikâyesini Patria, María Teresa Minerva ve Dedé isimli karakterlerin bakış açılarından aktarılır. Yuvalarını ve ülkelerini savunan kadın kahramanlar olarak tarihe geçen Mirabal kardeşlere güzel oldukları ve gencecik yaşta hayatlarını kaybettikleri için *Mariposas* (Kelebekler) takma adı verilmiştir. Kardeşlerden Patria ve Minerva'nın adı patriarkal kültür açısından çelişki olarak kabul edilmektedir. Patria'nın adı Latince kökenli "*terra patria*" kelimesine dayanmakta ve "babanın toprağı, vatani" anlamına gelmektedir. Minerva'nın ismi ise Roma mitolojisinde "bilgelik ve asil savaş tanrıçası" anlamındadır. (González). Eserde, Trujillo döneminde ülkede yaşanan katliamlar, çeşitli şiddet olayları ve adaletsiz yönetim anlayışı karşısında Dominik halkının zihninde toplumsal mücadele fikrinin oluşmasının öncüsü olan Mirabal kardeşlerin her bölümde birer roman karakteri olarak okuyucu ile buluştuğu merkezlessiz ve çok sesli bir anlatı dünyası kurulur. Bu bağlamda, kültür anlatıbilimi kuramları kapsamında ele alınan Julia Álvarez'in *Kelebekler Zamanı* romanında ilgili dönemin tarihsel perspektifini çoklu anlatıcıyla aktarması revizyonist tarihi anlatı olarak sınıflandırılabilir bir dizi anlatısal unsurun bulunması açısından önemli bir örnek oluşturur.

Bu çalışmanın odak noktasını *Kelebekler Zamanı* adlı tarihi romanı anlatıbilimin sağladığı metodolojik yaklaşımla incelenmesi teşkil etmektedir. Özellikle kültürel anlatıbilimin biçim ve içeriğı uzlaşımli bir zeminde buluşturduğu bir anlayışa dayanarak anlatıbilim adlı disiplininin anlatı incelemelerine sağladığı somut katkının hatlarını ortaya koymaktır. Bu nedenle, çalışmanın çıkış noktasını on iki bölümden oluşan ve her biri farklı bir anlatıcı tarafından aktarılan bahse konu roman oluşturmaktadır. Bir yandan Trujillo ile ilgili eril anlatılara alegorik bir şekilde yer veren romancı Mirabal kardeşlerin feminen ses-

leriyle dönemin tarihsel anlatısını işlemekte ve Trujillo ile ilgili anlatılanların gerçek yüzünü ortaya çıkarmaktadır (González). Hâlâ hayatta olan Dedé adlı kız kardeşlerinin sözlü anlatılarıyla başlayan romanda adı geçen karakterlerin bireysel hikâyelerine başvurulur ve o dönemde Dominik toplumunun özellikle kadınların maruz kaldığı kötü muameleler aktarılır. Romanın üç başkahramanı Patria, Minerva, María Teresa adlı kardeşler diktatör Trujillo'ya açıktan muhalefet etmeye cesaret etmişlerdir. Trujillo döneminde toplumsal direnişin sembolü olan bu kardeşler 25 Kasım 1960⁵ tarihinde vahşi bir cinayete kurban gitmiştir. Bu olay Latin Amerika'nın en uzun ikinci diktatörlük rejimi olarak bilinen Trujillo döneminin sonunun başlangıcı olarak kabul edilir (Sirias).

Kelebekler Zamanı, Mirabal kardeşlerden hayatta kalan Dedé'nin her 25 Kasım'da yerli yabancı gazetecilerin röportaj talepleriyle ilgili kısa bir anekdot anlatmasıyla başlar. Ancak bu sefer durum farklıdır. Telefonun diğer ucunda olan kişi Amerika'dan Mirabal kardeşlere vefa borcu olduğu düşüncesiyle onlarla ilgili araştırmaya başladığını ve hayatta kalan son kardeş Dedé ile röportaj yapmak istediğini söyler. Dahası yazar Julia Álvarez'in *alter egosu* olarak eserde yer alan bahse konu araştırmacı Mirabal kardeşlerin hikâyesini Amerikalı okuyuculara ulaştırmak istediğini dile getirir. Birinci bölümün devamında araştırmacı Dedé'nin evine gelir ve hep birlikte evdeki Minerva kardeşlerin resimlerinin bulunduğu köşeye yönelirler. Dedé kardeşlerin fotoğraflarını göstererek Minerva'nın asil, akıllı ve güzel olduğunu ve María Teresa'nın ise 25 yaşına basınca hayatını kaybettiğini söyler. Patria'nın da anneleri gibi dindar bir kişiliği olduğunu ifade eder. Amerikalı araştırmacı bir taraftan orkideleriyle ilgilenen Dedé'ye hayatlarında kardeşleriyle ilgili hiç unutamadığı anılarından bazılarını kendisiyle paylaşmasını rica eder. Böylece Dedé'nin Mirabal kardeşlerle ilgili yaşanmışlıkları paylaştığı bölümler dışında anlatı söyleminin genel olarak herhangi anlatsal bir oyuna başvurulmadan doğrusal olarak ilerlediği görülür. Yazarın bu bağlamda geleneksel bir yaklaşım benimsemesinin nedeninin Mirabal kardeşlerin hayat hikâyelerinin okuyucular açısından yeterince merak ve gerilim uyandırmaya yeterli olacağını düşünmesindedir (Sirias).

Álvarez'in romanda ele aldığı konu tamamen kurmaca bir olaydan ibaret değildir. Bir gerçek suç hikâyesinin yeniden şekillendirilerek kurmaca evrene

5- Trujillo'ya karşı hakları için mücadele eden ve bu uğurda 25 Kasım 1960 tarihinde hayatlarını kaybeden Mirabal kardeşlerin anısına 1999 yılında, 25 Kasım günü Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda "Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü" olarak ilan edilmiştir (UNESCO, 2023).

aktarıldığı (Yazıcı Çangur) bu eserde Trujillo'ya karşı Dominik Cumhuriyeti'nde sosyal direnişin sembolü olan Minerva kardeşleri birer kurmaca karaktere dönüştürmüş ve kurguda çok parçalı ve diyaloglu bir anlatım tarzını kullanmıştır. Ortaya koyduğu bu yaklaşımla, dönemin tarihi arka planını mağdur olanların gözünden imler. Çünkü ülkenin gidişatı konusunda kafa yoran kız kardeşlerin özellikle evden ayrılıp Inmaculada Concepción'da okumaya başladıkları dönemden itibaren hiçbir şeyin bir daha eskisi gibi olamayacağını farkına varışları ve özellikle Minerva'nın baskıcı yönetim karşısında ses çıkaranların maruz kaldığı olayları öğrenmesiyle bir daha mutlu mesut yaşayamayacakları ele alınır. Romanda, baskıcı rejimi devirmek için giriştikleri mücadelede her geçen gün daha da hedef haline gelen Minerva kardeşlerin Trujillo'nun askerlerinin nasıl hedefi haline geldiği aktarılır.

Kelebekler Zamanı, mikro anlatılar bütünü olarak tanımlanan yeni tarihi romanın yapısıyla koşutluk gösterir. Romanın genel olarak ülkedeki baskıcı rejimin faaliyetleri karşısında Dominik halkının toplumsal uyanışı Mirabal kardeşlerin yaşamları üzerinden işlenir. Yazar okuyucuya anılan kardeşlerin kim olduğuna ve ilgili tarihsel sürecin nasıl cereyan ettiğine ilişkin eserin girişinde bilgi vermez. Bunun yerine her birine eşit düzeyde kendini doğrudan ifade etme imkânı verir.

Roman üç ana bölümden oluşur ve her ana bölümde dört anlatı kesiti bulunmaktadır. İlk bölüm 1938 ila 1948 yılları arasını kapsar. 1948 ila 1959 yılları arasında geçen ikinci bölüm ise Dedé'nin Virgilio Lío Morales ile gerçekleştirdiği mülakatı anlatmasıyla başlar. Daha sonra anlatı zamanı Mirabal kardeşlerin Lío ile tanıştıkları 1948 yılına kayar. Minerva'nın Inmaculada'dan mezun oluşu, babaları Enrique'nin Trujillo tarafından hapse atılışı, babalarının daha sonra vefat edişi, Minerva'nın Hukuk Fakültesi'ne girişi, oradaki deneyimleri ve Mirabal kardeşlerin Trujillo karşısındaki mücadelelerinin olgunlaşma süreci aktarılır. 1960 yılında cereyan edenlerin anlatıldığı üçüncü ana bölümde María Teresa ile Minerva'nın siyasi suçlu olarak hapse atılmaları, hapisteki zorlu koşullar altında yaşadıkları, ardından ev hapsi süreçlerinin aktarıldığı kesitte tutsak edilen eşleri Manolo ile Leandro'yu 25 Kasım günü hapishaneye ziyarete gidişleriyle bölüm sona erer. Epilog'da sözü alan Dedé Mirabal kardeşlerin Trujillo'nun görevlendirdiği askerler tarafından yolda durdurulduğunu ve kardeşlerinin cinayete nasıl kurban gittiklerini anlatışıyla nihayete erer. Dört anlatıcının bulunduğu *Kelebekler Zamanı*'nda Minerva tarafından anlatılan kesitler eserin

II., VI. ve XII. bölümlerini oluştururken María Teresa III., VII. ve XI. numaralı kesitlerin anlatıcılığını üstlenmiştir. V., VIII. ve X. bölümlerin anlatıcısının Patria olduğu görülürken Dedé ise I., IX. ve son bölümde anlatıcı rolündedir.

Eserde anlatı zamanı ile öykü zamanı arasındaki geçişler belirgindir. Anlatının başlangıcında söylem zamanı Mirabal kardeşlerin hayat hikâyesine ilişkin Amerikalı gazeteciye bilgi veren Dedé'nin ifadeleriyle başlar. Ancak söylem Mirabal kardeşlerin döneminde cereyan eden olayları anlatırken retrospektif bir anlatı özelliği kazanarak özellikle Dedé'nin söz aldığı epiztolarda anakronik anlatı biçimine dönüşür. Bunun dışındaki bölümlerde kronolojik bir zaman dizilimi söz konusudur.

Roman, kız kardeşlerin yaşamı, okul yılları, gönül maceraları, umutları, zorluklar karşısında mücadele edişlerini ve daha iyi bir ülke hayaliyle gösterdikleri çabayı konu edinir. Yavaş ancak istikrarlı bir uyanışın çizildiği romanda yazar karakterlerin kendi duygu ve düşüncelerini bizzat kendilerinin ifade ettikleri bir kurgusal anlatı söylemi kurar. Böylece okuyucu kendisini Dominik toplumunun değişimine adayan bu karakterlerin güçlü birer sosyal bir sembole dönüşümüne bizzat şahitlik etme imkânı bulur. Bu eseriyle söylemde “tekil ve bütüncül biçim yerini çok sesliliğe, hiyerarşinin barındırılmadığı, eşitliğe ve eşit mesafeye vurgu yapan” (Akbulut ve Çağlakpınar) yazar roman karakterlerini edilgen bir kurmaca zeminden ziyade, kendi seslerini bizzat ortaya koyabilecekleri ve kendi etkinliklerinin farkında oldukları bir anlatı söylemi tasarlar.

2.1. Toplumsal direnişin sembolü Mirabal Kardeşler

Mirabal kardeşler olarak bilinen Patria, Minerva ve María Teresa XX. yüzyılda Latin Amerika'nın en çok korku salan diktatörlerinden biri olan ve “*El Jefe*” lakabıyla tanınan Rafael Trujillo'ya karşı aktif bir şekilde mücadele edilebileceğini Dominik halkına göstermiş, ülkeye hür ve demokratik bir yaşam biçiminin yerleşmesi için verdikleri mücadele sonucunda hayatlarını feda etmişlerdir. Kardeşlerden dördüncüsü olan Dedé ise Trujillo karşıtı eylemlere katılmamış olup şuan Dominik Cumhuriyeti'nde bulunan Sancelo şehrinde hayatını sürdürmektedir.

Birincil roman kahramanları olan Mirabal kardeşlerin en büyüğü ve en dindarı olan Patria hep bir rahibe olmak ister: “İlk günden bu yana yüreğimdeki inancın belirtilerini hissediyordum. Kimse bana Tanrı'ya inanmam gerektiğini ve var olan her şeyi sevmem gerektiğini söylemedi. Tüm bunları ben içgüdüsel

olarak yaptım” (Álvarez 25). Her ne kadar anneleri onun dini bir eğitim kurumunda okumasını istese de babaları buna izin vermez. Daha sonra baba Eduardo, Patria'nın ancak ve ancak bir manastırda eğitim görmesini kabul eder. On altı yaşında evlenen Patria hemen Nelson ile Noris adında iki çocuk sahibi olur.

Patria, Minerva'nın Trujillo'ya karşı neden bu kadar sert olduğuna anlam vermez. Hatta zaman zaman kardeşinin bu tavrını eleştirir: “*Başkan kutsal bir aziz değildi, herkes de bunun farkındaydı. Milli Sarayı ele geçiren tüm siyasilerden biriydi o da. En azından kiliseler, okullar yaptırıyor ve ülkenin dış borcunu ödüyordu.*” (Álvarez 27). Minerva'nın kiliseye gitmek ve Tanrı'ya daha yakın olmak yerine Rousseau okuyarak dinden uzaklaştığını düşünen Patria ilk başlarda kardeşine siyasi konulara biz kadınların bu kadar müdahil olmaması gerektiğini öğütler. Minerva bu düşünceyi tamamıyla reddederek “obskürantizm çağından biz kadınların artık çıkması gerek” (Álvarez 29) der ve Patria ile arasındaki düşünce farkını gösterir. Eserde Trujillo döneminin tipik Dominikli kadını temsil eden Patria ailesi ve sevdikleri için hep fedakârlık yapar ve çoğu zaman bir birey olduğunu unuttur. Minerva ve arkadaşlarının yakın çevrelerinde bulunması ve Trujillo'nun da işlediği suçları öğrenmesiyle bu geleneksel bakış açısını terk eder ve zaman içinde ülkedeki toplumsal direnişin en önemli destekçilerinden olur. Bu süreç öyle bir boyuta geçer ki Patria inancını sorgulamaya başlar ve neredeyse yitirme noktasına gelir. Daha sonra Bakire Meryem'in insanlarla kilise aracılığıyla değil bizzat kendi içlerinden konuştuğunu düşünür. Böylelikle Patria hem inanç sınavını başarıyla geçmiş olur, hem de inancını daha da güçlendirir.

Radio Rebelde aracılığıyla Küba'nın Devlet başkanı Batista'nın ülkeden kaçtığını; Fidel, kardeşi Raul Castro ve Ernesto Che Guevara'nın Habana'ya girdiğini ve ülkeyi kurtardığını öğrenen Minerva, eşi Manolo, Leandro ve Nelson'un sevinçten havalara uçtuklarını dile getiren Patria “Özgür Küba, Özgür Küba” (Álvarez 79) tezahüratları karşısında kendilerini susturmaya çalışır. Patria'ya göre ülkedeki baskıcı rejimin böylesi bir duruma şahit olması hepsini tehlikeye atacaktır. Patria, Trujillo'nun ülke genelinde artan mutlak hâkimiyeti karşısında Kilise'nin önde gelenlerinin de halkın mücadelesini desteklemeye karar verdiğini ifade eder. “*Gelecek Pazar günü yapılacak ayinden dolayı hepimiz endişeliyiz. Zira bütün hafta boyunca ülke genelinde kiliselere karşı saldırılar olduğunu öğrendik.*” (Álvarez 108). Aile yakınlarından Trujillo'ya muhalif grupların içinde olmaktan dolayı hapis cezası alanlarla iletişimlerini sürdürmeye

çalışan Patria devrimin gerçekleşmesi için köylerdeki insanların da desteğini almak fikrine mesafeli olduğunu gösterir. Minerva ve arkadaşlarının anlattığı üzere, tıpkı Küba’da olduğu gibi totaliter rejime başkaldırının gerçek manada hayata geçirilebilmesi için köylülerin desteğinin alınması şarttır: “*Minerva’nın onlarla epeydir iletişimini sürdürdüğünü biliyordum ancak ben hep mesafemi korudum. Kutsal evlilik bağına inanmayan bir köylüyle Mirabal adının bağdaştırılmasını asla istemiyordum.*” (Álvarez 109).

Ülkede direnişin sesi olan, rejimin baskıcı ve bezdirici eylemlerine boyun eğmeyenlerin bulunduğu bir ortamda bir kadın olarak duruşunu belli eden Patria özellikle bireysel uyanışın ve toplumsal mücadelenin filizlenmesinin sözcülüğünü üstlenir. Böylelikle okuyucu, Patria’nın anlatılarından giderek olgunlaşan direniş hareketinin gelişimine tanıklık eder. Patria 1960 yılında Nelson’ın tutuklanmasıyla annesinin yanına gider. Hapiste olan María Teresa ve Minerva ile iletişimini sürdürür. Kardeşleri ile hapisane ziyaretinden eve dönerken öldürülür.

Mirabal kardeşlerin üçüncüsü olan Minerva’ya yazarın romanda tarihsel gerçekliğin yansıtılması için duruşu ve karakteri itibarıyla daha çok başrol verdiği görülmektedir. Ülkenin gidişatına dair kaygıları olan ve değişimi en çok arzulayan Minerva kendine güveni ve açık sözlülüğü ile dikkat çeker. Ailesi kabul etmek istemese de avukat olmayı ister. Bu bağlamda, Minerva’nın hikâyesini anlatmaya evlerinin bahçesindeki kafeste duran bir tavşandan bahsederek başlaması dikkat çeker. Minerva söz konusu tavşanı özgürlüğüne kavuşturmaya çabalasa da kafesinden çıkıp uzaklaşmak istemediğini görünce onun bu halini kendilerinininkiyle özdeşleştirir. Zira Inmaculada Convención’da eğitim görmeyi arzu eden bu kız kardeşleri babası bir türlü göndermek istemez. Çocuklarının anılan manastırda dini eğitim görmesine de gönüllü pek razı olmayan baba Eduardo içlerinden birinin kendisiyle evde kalması gerektiğini söyler. “*Bana kim bakacak peki o zaman*”(…) (Álvarez 9). Kız kardeşler de bu durum karşısında tıpkı Minerva’nın bahsettiği tavşan gibi evden gidip gitmeme konusunda kararsız kalırlar. Minerva bu durum karşısında düşüncelerini şöyle ifade eder: “*Babam son yıllarda iyi para kazanıyordu, artık bir toplumda bir nüfuzumuz da vardı. Annem de geleceğimizi iyi bir şekilde inşa edebilmemiz için eğitime ihtiyacımız olduğunu dile getiriyordu.*” (Álvarez). Bölümün ilerleyen kısımlarında Minerva’nın anlatımıyla okuyucu ailenin bir çiftliği olduğunu ve bu sayede babasının iyi para kazandığını bu vesileyle toplumsal sınıf içinde hatırı sayılır

bir mertebede olduklarını öğrenir. Inmaculada Concepción'da eğitim görmeye başlayan kardeşlerden Minerva'nın arkadaşı Sinita Perozo'nun ailesinin Trujillo'ya direnmesinden ötürü öldürüldüklerini anlatması karşısında şaşkınlığını gizleyemediği görülür. Bu durum Minerva'nın söz konusu otoriter yönetime karşı ülkedeki direnişin öncüsü olacağıının habercisi niteliğindedir.

O gece Sinita'nın Trujillo'nun sırrını anlatmasının ardından gözüme uyku girmediydi. O gün kendimi iyi hissetmiyordum ancak Sor Milagros'a beni revire kilitleyeceğinden ve Sor Consuelo'nun hastalar ve ölüm döşeginde olanlar için okuduğu duaları dinleyecek bir halde değildim. Bu yüzden yatakta kalmayı tercih ettim ve hiçbir şey söylemedim. Ayrıca, eğer babam bu durumu öğrenirse fikrini değiştirir ve beni artık hiçbir maceranın olmadığı evimize götürürdü. (Álvarez)

Minerva, Trujillo yönetiminin ülkede yaydığı öfkeye, şiddete ve kötülüğe karşı içgüdüsel bir direniş sergilemeyi arzular ancak bunu nasıl yapacağını bilemez. Bahse konu roman kahramanı her ne kadar kurallara itaat etmiş olsa da kendi varlığını ortaya koymak için bir direniş gösterme isteği içindedir. Trujillo'nun doğum günü sebebiyle Inmaculada'da eğitim gören diğer öğrencilerle birlikte gerçekleştirecekleri bir gösteri neticesinde kendilerine takdim edilecek ödülle ilgili şu sözleri dile getirir: “-Ben almayacağım, dedim. Protesto etmek istiyordum ama bunu nasıl yapacağımı bilmiyordum” (Álvarez). Konuşmalardan da görüldüğü üzere, yazar kurgusal evreninde roman kişilerini özgürce kendi düşüncelerinin ve hislerinin farkında olan bireyler olarak imler.

Diğer bir sahnede ise, Başkan Trujillo tarafından 12 Ekim Amerika'nın Keşfi günü kutlamalarına ailesiyle birlikte davet edilen ve ilgili davete katılma konusunda çekinceleri olan Minerva'nın düşünceleri aktarılır. Nihayetinde babası ve kız kardeşleriyle birlikte ilgili kutlama gününe katılan Minerva tedirgindir ve başkanın masasında kendisine ayrılan yere doğru geçerken davetin verildiği mekânı ve üst düzey davetlileri göz ucuyla incelediği görülür. Anılan davette, başkan Trujillo Minerva'ya ne olmak istediğini sorunca üniversitede okuyup avukat olmak istediğini söyler. Trujillo erkek egemen bir kültürün temsilcisi olarak Minerva'ya bir kız için bu dönemde üniversitede okumanın uygun olmayacağını zira üniversitelerde hükümeti devirmek isteyen komünistlerin olduğunu söylemesi dikkat çeker. Konuşmanın ilerleyen dakikalarında propaganda yerine dönüşen üniversiteleri kapatmayı bile düşündüğünü söyleyen

döneminin en kudretli şahsiyeti olan Trujillo'ya Minerva şu sözlerle karşılık verir: *“Aman Sayın başkanım, size yalvarırım. Üniversitemiz Yeni Dünya’da kurulan ilk üniversite. Böylesi bir girişim ülke için büyük bir felaket olur!”* (Álvarez).

Minerva'nın anlatıcılığını üstlendiği ikinci ana bölümde Trujillo'nun nasıl devlet başkanı olduğuna dair Minerva ile Sinita arasında geçen diyalogda görülür. Aşağıdaki pasajdan da anlaşılacağı üzere, Minerva kardeşleri arasında Trujillo dönemiyle ilgili en çok anekdot paylaşanıdır. Dönemin siyasi gelişmeleriyle ilgili parçalı bir anlatımın sunulduğu romanda Minerva aracılığıyla aktarılan olaylar gerçekçi bir zeminde ve diyolojik bir söylem biçimiyle irdelenir.

“Sinita'nın bana anlattığına göre Trujillo el altından başkan oldu. İlk olarak ordudaydı. Ta ki kendinden daha üst rütbede bulunanların ortadan kaybolup silahlı kuvvetlerde tek kişi kalıncaya kadar. En kıdemli general başka bir erkeğin eşine aşık olmuştu. Trujillo da bu generalin arkadaşıydı. Durumun da farkındaydı. Kadının kocası da aşırı kıskançtı. Trujillo onunla da arkadaşlık kurdu. Bir gün o general Trujillo'ya sevdiği o köprüünün altında kadınla gece buluşacağını söyledi. Genellikle de o köprüünün altında insanlar kötü işler yapardı. Trujillo gidip bu durumu kadının kocasına bizzat anlattı. Kadının kocası ikisini de buluşacakları yerde bekledi ve geldiklerinde öldürdü. Bu olaydan kısa bir süre sonra Trujillo Genelkurmay Başkanı oldu. (...) Bu mevkiye yükselişinin ardından orada burada arkadaşlarına yaşlı devlet başkanı görmek istemediğini söyler. Bir gece o insanlar sarayın çevresinde dolaşır. Trujillo geleceğini söyler. Başkan da genelkurmay başkanı olan ve aynı zamanda iyi arkadaşı olan Trujillo'yu arar. Ama Trujillo bir türlü gelmez. Kısa bir süre sonra yaşlı başkan Puerto Rico rotalı uçağa binerek tarihteki yerini alır. Daha sonra saray çevresindekilerin bile çok şaşıracağı bir gelişme olur. Trujillo kendini devlet başkanı ilan eder.” (Álvarez 12-13)

Mirabal kardeşlerin en küçük olanı María Teresa ailenin en hayat dolu olan bireyidir. Minerva gibi Inmaculada'da eğitim gördükten sonra aynı şekilde Minerva'nın devam ettiği okulda tahsilini sürdürür. Romanda genelde tuttuğu günlüklerin anlatısı üzerinden tanıdığımız María Teresa gönül ilişkilerini ve Minerva'nın devrimci faaliyetlerini anlatır. María Teresa'nın gelişiminde Minerva'nın da önemli bir etkisi olduğu şu sözlerle anlaşılır: *“Minerva bir günlük yazmanın insanı düşünmeye sevk eden önemli bir yol olduğunu ve ruhu*

zenginleştirdiğini söylüyor. Bu çok ciddi görünüyor. Sanırım şimdi sorumlu olduğum bir şey olduğunu hissediyorum ve belirgin değişiklik olmasını bekliyorum” (19). Aklındaki sorulara cevap bulamadığında Minerva'ya danışan María Teresa ablalarının kendine gösterdiği yoldan gittiği için daha çabuk olgunlaştığını düşünür: “Sevgili günlüğüm, yaşıma göre ne kadar olgun olduğumu bilmem sen de fark ettin mi? Bence bu tamamen kendimden büyük üç kardeşimin olmasından kaynaklı. Bu yüzden böyle hızlı büyüdüm. Okula gitmeden okumayı sökmüştüm. Bu yüzden Sor Asunción beni dördüncü sınıfa aldı. Aslında üçüncü sınıfta olmam gerekiyordu. Tıpkı diğer on yaşındaki kızlar gibi” (Álvarez 19).

Minera'nın sınıf arkadaşı Hilda'nın Trujillo'nun askerlerince yakalanmasının ardından Minerva ve María Teresa ellerindeki şiir, yazılar ve mektuplar gibi yazılı materyalleri bir kutuya koyup Pedrito'nun gösterdiği yere saklamaya karar verirler. Minerva, María Teresa'nın her gün içini döktüğü günlüğünü de o kutuya koymasını söylemesinin üzerine günlüğünden ayrılırken yazdığı itirafı onun olgunlaştığının bir kanıtını ortaya koyar: “Minerva haklıydı, yazmaya başladığım o günden bu yana düşüncelerim daha da derinleşti. Şimdi senden ayrıldığımda bu boşluğu kim dolduracak?” (Álvarez) Kardeşlerin bu günlüğü saklamak istemelerinin nedeni María Teresa'nın günlüğünde Hilda'nın adının geçmesi ve Trujillo'ya karşı girişilen eylemlerle ilgili bilgilerin bulunmasıdır. Kardeşleri Patria ve Minerva ile birlikte 25 Kasım günü hapisanedeki Manolu ile Leandro'yu ziyaret ettikten sonra eve dönüş yolunda Trujillo'nun askerleri tarafından arabalarının uçurumdan yuvarlanmasıyla öldürülür.

Geleneksel tarih romanının aksine bu romanda var olan tarihsel olguyu yeniden yorumlayıcı bir anlatı stratejisinin benimsendiği, sıradan insanların maruz kaldığı şiddet ve korkuyu kendi seslerinden anlatabildiği çok sesli ve diyolojik bir anlatı evreninin kurulduğu gözlemlenir. Büyük ve tek hakikate dayalı tarihsel anlayışın yerine çok parçalı ve muğlak bir anlatı düzlemini yeğleyen Álvarez, Mirabal kardeşlerin ataerkil bir toplumda maruz kaldıkları muamele karşısında gösterdikleri direnişi kendi söylemleri aracılığıyla okuyucu ile buluşturur. Böylece, yazar toplumda kadının pasif olmasının beklendiği, eğitim hakkının göz ardı edildiği bir düzenin karşısına, kendi öz varlığının bilincinde olan ve toplumsal örgütlenmede erkek gibi aktif rol oynayabilen birer kadın profilini oturtmuştur. Dominik asıllı yazar, Mirabal kardeşler aracılığıyla Dominik toplumunda kendilerine biçilen rollere boyun eğmeyerek, dönemin sosyal, siyasal ve ekonomik düzeninin kadınları pasifleştirmesine aldırmayıp sesini hürce çıkaran kadın kahramanları kurmaca zemine taşımıştır.

SONUÇ

Latino yazarlarından Julia Álvarez, *Kelebekler Zamanı* adlı tarihi romanıyla Mirabal kardeşlerin Amerika’da yankı uyandıran tarihi vakasını ele almaktadır. Bu tarihi romanda, Álvarez alternatif tarihsel bakış açılarını ortaya koyarak mikro söylemler bütünü olarak tanımlanan yeni tarihi anlatıya örnek teşkil eden bir kurmaca oluşturmuştur. *Kelebekler Zamanı* adlı romanın arka planında Mirabal kardeşlerin kim olduklarını, nasıl bir çevrede yetiştiklerini, ilk gençlik yıllarında neler hissettiklerini ve Dominik halkı nezdinde nasıl cesaret ve mücadele ruhu uyandırdıklarını ele almıştır. Mikro anlatılar üzerinden Dominik halkının sesini alternatif bakış açıları sunarak yansıtmayı başaran yazar diyalojik bir anlatı evreni kurarak anlatının merkezine Minerva’yı oturtmuştur. Dönemin yönetimi ve diktatör Trujillo ile ilgili bilgileri sıklıkla bu roman kahramanı üzerinden sunmayı tercih etmiştir. Álvarez’in eserde Patria ve María Teresa kardeşleri ise Minerva ile arkadaşlarının ülkedeki toplumsal uyanışın öncüsü oluş serüvenini ve daha sonra bu sürece kendilerinin nasıl dahil olduklarını aktardıkları kaotik bir anlatısal yapı kurmuştur. Dolayısıyla matris anlatıyı Minerva’nın aktardığı bölümlerde Trujillo iktidarının yaptıkları oluştururken eserdeki çerçe ve anlatılar Patria ve María Teresa tarafından sunulmuştur.

Aynı zamanda, sıradan insanların hikâyelerinin sunulduğu bu kurgusal evrende Trujillo’nun 1930-1961 yılları arasındaki diktatörlük döneminde Trujillo’dan yana olanlar ile kendisine karşıt olanların nasıl bir muameleye maruz kaldığı aktarılmıştır. 12 Ekim Amerika’nın Keşfi günü kutlamaları kapsamında Minerva’nın babası ve kardeşleriyle davetten başkan ayrılmadan çıkmaları kanuna aykırı bir eylem olarak algılanmış ve bu durum baba Eduardo ile kız kardeşlerin gözaltına alınmalarına neden olmuştur.

Ataerkil düzen karşısında kadınların maruz kaldığı yaşam koşulları eserin arka planında sunulmuş; bağlam ve biçimin bütünleşik olarak ele alınmasıyla hem tarihsel kurgunun yapısı incelenmiş hem de kurgusal evrendeki olgular biçimle uyumlu olarak kültür anlatıbilimi çerçevesinde analiz edilmiştir. Romanda çoklu bakış açısının kullanılmasıyla öznel tarih bakış açıları aktarılmış ve karakterlerin doğrudan kendini özgürce ifade edebildikleri anlatı söyleminde yazar kardeşlerin farklı görüş açılarını tutarlı ve güvenli bir şekilde bir araya getirmiştir. Álvarez, adı geçen kardeşlerin gündelik hayat deneyimlerinden hareketle ortaya koyduğu çoklu ve çeşitlilik arz eden bir anlatı yapısıyla

dönemin yaşanmışlıklarını bir bütünsellik içinde sunmayı başarmıştır. Böylece yazar tarihsel gerçeğin çok parçalı ve çok taraflı olduğunu okuyucuya göstermiştir.

Etik Beyan

“Kültür Anlatıbilimi: Karayip’lerden Bir Tarihi Roman İncelemesi: Julia Álvarez’in Kelebekler Zamanı” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Bu araştırma etik kurul kararı zorunluluğu taşımamaktadır. Makale, Etik Kurulları Yayın Etiği Komitesinin (Committee on Publication Ethics – COPE) yazar, hakem ve editörler için belirtilen kurallardan yararlanılarak oluşturulmuş olan Anasay dergisi etik kuralları çerçevesinde yazılmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author declares that they have no competing interest.

Funding: The author declared that this study has received no financial support.

KAYNAKÇA

Akbulut, F., & Çağlakpınar, B. (2019). Aidiyetsiz Kahramanlar: Milan Kundera'nın Bilmemek Romanında Çoksesli Anlatı. *Litera: Journal of Language, Literature and Culture Studies*, 2,159-176.

Álvarez, J. (1995). *En el tiempo de las mariposas*. (R. C. Picazo, Çev.) Buenos Aires: Editorial Atlántida.

Fulda, D. (2014). Historiographic narration. J. C. Peter Hühn içinde, *Handbook of Narratology* (s. 227-240). Berlin, München, Boston: De Gruyter.

González, M. (2004). La mujer como heroína contra la represión en dos novelas contemporáneas: “En el tiempo de las mariposas” de Julia Álvarez y “Treinta años” de Carmen Boullosa. *Actas del XIV Congreso de la Asociación Internacional de Hispanistas* (s. 233-238). New York: Juan de la Cuesta.

Hartner, M. (2014). Multiperspectivy. *Handbook of Narratology* (s. 353-363) içinde, Berlin, London: De Gruyter.

Ibarra, C. F. (2010). Dictaduras, tortura y terror en América Latina. *Bajo el volcan*, 2(3), 53-74.

Kadıköylü, N. (2021). El Señor Presidente ve La Fiesta del Chivo Adlı Romanların Oluşumcu Yapısalıcı Analizi. *Folklor Edebiyat*, 1139-1162.

Mchale, B. (1992). *Constructing Postmodernism*. New York: Routledge.

Mullan, J. (2006). *How Novels Works*. Oxford: Oxford UP.

Nava, L. J. (2015). El papel de la mujer durante la dictadura En el tiempo. M. E. Domínguez (Ed.), *Violencia, degradación, encierro. La poética de José Revueltas* içinde (s. 177-192), Toluca: Universidad Autónoma del Estado de México.

Nünning, A. (2004). Where historiographic metafiction and narratology meet: Towards an applied cultural narratology. *Style* 38(3), 352-374.

Obaid, A. N. (2016). “Multiperspectivity in William Faulkner’s As I Lay Dying and Orhan Pamuk’s My Name is Red. *Book of Proceeding* (s. 297-305). Erbil: Ishik University.

Özcan, E., & Eğribel, U. (2014). Post Söylemler ve Tarihin Değersizleşmesi. *Tarih ve Uygarlık İstanbul Dergisi*, 5, 7-20.

Schonfield, E. (2009). Moonstone and 'Mondgebirge': Exile and Identity in. G. Dirk, *Wilhelm Raabe: Global Themes –International Perspectives içinde*, (s. 138-148). London: Legenda.

Sirias, S. (2001). *Julia Alvarez: A Critical Companion*. ABD: Greenwood Publishing Group.

Swanson, P. (2008). *Latin American Fiction. A Short Introduction*. United Kingdom: Blackwell Publishing Ltd.

Yazıcı Çangur, M. (2020). Gabriel García Márquez'in "Kırmızı Pazartesi" Adlı Romanında Toplumun Şuçla Olan İlişkisi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* , 60(2), 856-872